

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М., канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І., д-р іст. наук;
Король С. М., канд. політ. наук;
Куліш А. М., д-р юрид. наук;
Лобко Н. В., канд. іст. наук;
Нестеренко В. А., канд. іст. наук;
Піскун В. М., д-р іст. наук;
Семенов В. М., канд. наук з держ. упр.;
Сухонос В. В., д-р. юрид. наук.

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 11 від 11.05. 2017 р.)

**Суспільно-політичні процеси на українських землях:
історія, проблеми, перспективи** : матер. IV Всеукр. наук.-
практ. конф. : у 2 част. (Суми, 19 травня 2017 р.) / ред. колегія :
В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов та ін. – Суми : Сумський
державний університет, 2017. – Ч. 1. – 100 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 703 від 5 грудня 2016 р.), присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

ВЛАСЕНКО В. М.

(Сумський державний університет)

**СТАВЛЕННЯ МІЖВОЄННОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ В
РУМУНІЇ ДО РІШЕННЯ РАДИ ПОСЛІВ КРАЇН АНТАНТИ
ЩОДО СХІДНИХ КОРДОНІВ ПОЛЬЩІ***

Міжвоєнна українська еміграція в Румунії – складне суспільно-політичне явище. Вона була представлена різними політичними групами й організаціями і мала певну мережу громадських організацій на чолі із Громадсько-допомоговим комітетом. Незважаючи на велику кількість публікації про неї, окремі сторони її діяльності і нині залишаються недослідженими. Серед них – ставлення української еміграції в Румунії до суспільно-політичних процесів як в Україні, так і щодо України.

Українська еміграція в Румунії відгукнулася і на рішення Ради послів країн Антанти щодо східних кордонів Польщі від 14 березня 1923 р. Цим актом Англія, Італія, Франція та Японія визнали суверенітет Польщі над всією територією, якою вона фактично володіла, в тому числі і Східною Галичиною. У листі до Голови Директорії УНР Симона Петлюри від 2 травня 1923 р. Голова Надзвичайної дипломатичної місії (НДМ) УНР в Румунії Кость Мацієвич звернув увагу на те, що ця подія сприятиме ліквідації непорозумінь між українцями з Великої України і Східної Галичини та *«встановленню єдиної національної тактики і політичної акції»*. Щодо еміграції *«як галицької, так і нашої наддніпрянської, то її становище тепер, на мою думку, зрівнялося і ми всі разом можемо стати на ґрунт єдиної України і провадити спільну політику Соборної України, користуючись прикладом Польщі після останнього розділу в 1791 році»*.

* Робота здійснена в рамках виконання фундаментального дослідження № 0115U000677 «Історичний розвиток порубіжжя Північно-Східної України як засіб конструювання загальнонаціональної моделі історичної пам'яті».

К. Мацієвич сформулював два головні завдання щодо реалізації цієї політики. Необхідно, по-перше, щільно співпрацювати як на території Польщі, так і України, використовуючи в першому випадку парламентську діяльність, а в другому революційну, по-друге, здійснювати політичні заходи з об'єднання всієї еміграції навколо ідеї Соборної України. А виконати ці завдання міг би Всеукраїнський національний центр (комітет) [1, с. 72].

15 липня 1923 р. на сторінках Бюлетеня Пресового Бюро при Дипломатичній місії УНР в Румунії була оприлюднена заява Філії Українського товариства (прихильників) Ліги Націй (УТЛН) у Румунії до Головної управи УТЛН щодо визнання суверенітету Польщі над територією Східної Галичини від 30 березня того ж року. У ній зазначалося, що це рішення схвалено з *«порушенням принципу самовизначення народів, того самого принципу, який було всіма державами Антанти проголошено, як головну мету великої визвольної війни»*. Не було проведено ні плебісциту, ні іншої форми опитування думки населення. Це, як зазначалося у заяві, призведе у майбутньому лише до *«нового огнища неспокою на Сході і ще більш ускладнить завдання його умиротворення»*. Філія УТЛН висловила рішучий протест проти такого несправедливого рішення [2, арк. 41-41зв]. Схожа за змістом декларація (нота) від імені української еміграції була подана НДМ УНР в Румунії до посольств Англії, Італії, США, Франції, Японії та МЗС Румунії [3, арк. 26].

У листі до С. Петлюри від 5 серпня 1923 р. К. Мацієвич повідомив, що нота НДМ УНР в Румунії щодо рішення Ради послів країн Антанти була *«складена в дуже чемній формі і написана так, що ні в яким разі не може служити приводом для яких то будь непорозумінь з Варшавськими колами»*. По-перше, це був протест не Уряду УНР і Місії, а українського громадянства, по-друге, нота *«переповнена симпатією до Польської Державності, яку такими рішеннями штовхають на небезпечний шлях»*, по-третє, вона не викликала ніякого незадоволення в румунських політичних колах. А від посольств Італії та США Місія одержала *«дуже чемне*

повідомлення» про доведення змісту ноти до відома відповідних урядів. На думку К. Мацієвича, «обов'язок нашого громадянства полягав у тому, щоб своє відношення заманіфестувати, та і наш Уряд не брав ніяких зобов'язань мовчати і все приймати до відома. Гадаю, що ця нота буде своєчасно лічитися в дипломатичному активу нашого Уряду і ми будемо на неї посилатися як на факт нашого відношення до рішення від 14-го березоля... Майте на увазі, що ми маємо відповідальність і перед історією, а не тільки прикрі суперечки тимчасового значення» [1, с. 86-87].

Кость Адрианович неодноразово публічно висловлювався щодо необхідності спільних дій західних і східних українців за Соборну Україну попри рішення Ради послів країн Антанти щодо Східної Галичини. Так, у Бухаресті на урочистому засіданні українських організацій з нагоди 6-ї річниці проголошення Незалежності України та 5-ї річниці Акту Злуки українських земель К. Мацієвич виголосив доповідь «Сучасне становище української справи», в якій зазначив, що політика національної єдності «в остаточному своєму результаті, при енергійному та плановому її переведенню, може звести на ніщо всякі рішення Амбасадорів і всякі мирові трактати, накинуті нашій землі і нашому народові помимо його волі» [3, арк. 87].

Отже, українська еміграція в Румунії в особі Надзвичайної дипломатичної місії УНР та Філії Українського товариства (прихильників) Ліги Націй виявила своє ставлення до рішення Ради послів країн Антанти від 14 березня 1923 р. у формі декларації (ноти) НДМ УНР та заяви Філії УТЛ в Румунії. Обидва документи мали поміркований характер і загалом відображали позицію Уряду УНР в еміграції.

1. Листи Костя Мацієвича до Симона Петлюри (1920–1923 рр.) / Упоряд., вступ. стаття та коментарі В. Власенка; Сумський держ. ун-т. – Суми: ФОП Наталуха А. С., 2009. – 128 с.

2. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України), ф. 4465, оп. 1, спр. 9.

3. ЦДАВО, ф. 4465, оп. 1, спр. 157.